

Het provinciehuus

Colofon:

Productie en eindredactie:

Provincie Groningen

Foto's:

Alex Wiersma en Jur Bosboom (provincie Groningen),

Rien Linthout en Jenne Hoekstra

Provincie Groningen

Postbus 610 • 9700 AP Groningen

+31 (0)50 - 316 41 60

www.provinciegroningen.nl

info@provinciegroningen.nl

2020

Het provinciehuis

VOORWOORD

Heden en verleden verbonden met elkaar. Zo zou je het provinciehuis van Groningen kunnen benoemen.

Aan het Martiniekerhof 12 staat het 'oude' provinciehuis met daarin de Statenzaal waarin al vanaf 16 juni 1602 wordt vergaderd door Provinciale Staten. Dat is uniek in Nederland. In geen andere provincie wordt al zo lang in dezelfde zaal vergaderd. De verbinding naar het heden wordt gevormd door de luchtbrug met het 'nieuwe' provinciehuis. Dit gedeelte van het provinciehuis is ontworpen door architect Mels Crouwel en op 7 mei 1996 geopend door Koningin Beatrix

Beide gebouwen hebben hun eigen sfeer, hun eigen geschiedenis en hun eigen kunstwerken. Zo kunt u in de Statenzaal het schilderij Religie en Vrijheid van Hermannus Collenius (1650-1723) en schilderijen van de kunstenaarskring De Ploeg vinden in het gedeelte aan het Martiniekerhof. In het nieuwe gedeelte vindt u kunstwerken van hedendaagse kunstenaars als Rebecca Horn. In de hal hangt haar kunstwerk 'Het ballet van de kijkers'. De verrekijkers observeren de ontvangsthal en kijken via de transparante gevels de buitenwereld in. Maar er is veel meer te zien. Daarom is er deze brochure die u alles vertelt over het verleden en het heden van het provinciehuis.

Natuurlijk bent u altijd van harte welkom in het provinciehuis om zelf de sfeer te beleven, de kunstwerken te bekijken en te genieten van de prachtige architectuur.

INHOUD

Voorwoord	3
Provinciehuis Martinikerkhof 12	7
Statenzaal	9
Gedeputeerdenkamer	13
Atrium	16
Sectiekamer	18
Ploegcollectie	19
Voormalig archiefgebouw	20
Portierswoning, huis Cardinaal	21
Provinciehuis Sint Jansstraat 4	22
Architectuur	23
Kunst in het provinciehuis	24
Wapen	30
Vlag	31
Gronings lied	32

Het provinciehuis, Martinikerkhof 12

PROVINCIEHUIS MARTINIKERKHOF 12

Het provinciehuis aan het Martinikerkhof in Groningen heeft een eeuwenoude geschiedenis. Het oudste gedeelte van het provinciehuis, de voormalige Sint Maartensschool, werd in de 15e eeuw gebouwd. De oudste vermelding van deze Latijnse school komt in 1425 voor in het 'Stadboek' van de stad Groningen. De school had een grote bloeiperiode van 1545 tot 1559 toen Regnerus Praedinius (1518-1559) rector was. Vele professoren en leerlingen uit allerlei Europese landen, zoals bijvoorbeeld Duitsland, Frankrijk, Italië, Spanje en Polen, kwamen naar de Sint Maartensschool. Na de dood van Praedinius en na het uitbreken van de oorlog raakte het gebouw in verval. Op 20 juni 1601 besloten de Staten van Groningen dat er een provinciehuis moest komen. Ze lieten hun oog vallen op de oude Sint Maartensschool. De school werd gerenoveerd en uitgebreid met 10.000 stenen uit het klooster te Selwerd en ander materiaal uit de kloosters van Thesinge en Sint Annen. In 1594 waren alle kloosters in de provincie Groningen gesecculariseerd. Op 16 juni 1602 vond de eerste Statenvergadering in de Statenzaal van het nieuwe provinciehuis plaats.

Daarna zijn er nog vele verbouwingen en restauraties geweest. Zo werd in 1635 de voorgevel van het provinciehuis veranderd en werd de inventaris verbeterd. In 1686 en 1687 is de Statenzaal ingrijpend verbouwd. Hoofdaannemer was meester-timmerman Matthias Kruijff (16...-1673) en onderaannemer was meester-kistenmaker en schrijnwerker Allert Meijer (1654-1723). In 1697 werd de toren vernieuwd. In 1698/1699 werd de Gedeputeerdenkamer grondig verbouwd door schrijnwerker en meester-kistenmaker Allert Meijer (1654-1723), stadsbouwmeester van 1705 tot 1723. In 1700 werd de vroegere Reeken Camer, naast de Gedeputeerdenkamer, ook ingrijpend verbouwd. Deze ruimte bestaat inmiddels niet meer. Omstreeks 1800 werd tijdens de Franse bezetting het oude gebouw gerenoveerd en werden de voorgebouwen gesloopt. Deze werden vervangen door een laag gebouw. In 1850 werd de Statenzaal opnieuw verbouwd. De zaal werd vergroot omdat er een publieke tribune moest komen. De schoorsteenmantel werd verplaatst en ingekort. In 1869 werd begonnen met de sloop van de oude gebouwen. In 1871 stond er een nieuw provinciehuis. De stijl van deze nieuwbouw werd ook wel spottend de 'Suikerbakkerstijl' genoemd. In 1880 ontwierp rijksbouwmeester Jacobus van Lokhorst het nieuwe archiefgebouw dat op 1 juni 1883 in gebruik werd genomen. In 1882 werd de poort van oude zerken afgebroken. In 1898-1900 werd het provinciehuis, de voormalige Sint Maartensschool, ingrijpend gerestaureerd door rijksbouwmeester Jacob van Lokhorst. In 1912-1917 werd het hoofdgebouw voor de tweede keer gesloopt.

De Statenzaal

Jan Vrijman ontwierp het provinciehuis in neo-rennaissance stijl dat op 15 januari 1917 in gebruik werd genomen. In 2005-2006 werd het voormalig archiefgebouw verbouwd en werd de glazen overkapping van de binnenplaats aangebracht.

Statenzaal

Provinciale Staten van Groningen vergaderen sinds 16 juni 1602 in de Statenzaal. Deze zaal is diverse keren verbouwd. Zo vond er in 1686 en 1687 een spectaculaire verbouwing plaats. Er was meer bergruimte nodig voor het jaarlijks groeiende aantal boeken en dossiers. Ook was het de bedoeling dat de Statenzaal een representatieve ruimte werd. Provinciale Staten konden hiermee uiting geven aan hun belangrijke plaats in de samenleving.

Allert Meijer, meester-kistenmaker, was betrokken bij het plan en de uitvoering van de verbouwing. Meester-timmerman Matthias Kruijff was ingeschakeld voor de technisch bouwkundige zaken. De Statenzaal kreeg onder andere een vloer van Italiaans wit marmer, een indrukwekkend beeldhouwde en vergulde schoorsteenmantel en een schilderij 'Religie en Vrijheid' over vrijheid van godsdienst. Aan beide kanten van het rookkanaal werden drie rijen witte tegeltjes geplaatst. Links en rechts van de schoorsteenmantel kwamen eikenhouten kastenwanden met twee vergulde provinciewapens. De overige wanden werden bekleed met goudleerbehang. Voor de verlichting werden er twaalf vergulde wandarmen besteld. Twee grote koperen kaarskronen waren al aanwezig. Er kwam een rechthoekige omheining van eikenhout, waarbinnen de nieuwe zitbanken van geboend eikenhout werden geplaatst, zoals in een theater.

In 1850 werd de Statenzaal opnieuw ingrijpend verbouwd en vergroot. De schoorsteenmantel uit 1686 werd verplaatst en ingekort. Er moest een publieke tribune worden gebouwd vanwege de nieuwe Provinciewet in 1850 naar aanleiding van de Grondwetsherziening in 1848. De Statenvergaderingen werden openbaar. De provincie kocht een klein schooltje achter het provinciehuis, dat vervolgens werd afgebroken. Op deze plek verrees een gebouw met twee verdiepingen. Op de bovenste verdieping werd een publieke tribune gebouwd met 90 zitplaatsen.

Momenteel zijn alleen nog de beeldhouwde schoorsteenmantel en twee vergulde provinciewapens uit 1687 aanwezig in de Statenzaal.

De grootste blikvanger in de Statenzaal is de schoorsteenmantel met daarin het schilderij 'Religie en Vrijheid' van Hermannus Collenius (1650-1723). In 1686 werd voor het eerst gesproken over het bestellen van een schilderij met dit onderwerp. De leden van Provinciale Staten wilden hiermee uiting geven aan het belang dat zij hechtten aan de vrijheid van godsdienst. Nadat de Franse koning in 1685 het Edict van Nantes had herroepen, vluchtte een aantal Hugenoten naar Groningen waar vrijheid van godsdienst was. Provinciale Staten gaven Collenius opdracht tot 'een seer goede schilderie, uijtbeeldende 'de Religie en Vrijheit''. Hij ontving 450 gulden voor deze opdracht. Het is niet duidelijk waarom het schilderij pas in 1712 werd afgeleverd.

Op de voorgrond is het wapen van Stad en Ommelanden afgebeeld, dat in 1998 bij de restauratie van het schilderij weer tevoorschijn kwam. In de Bataafs-Franse tijd (1795-1813) werden hier bestuurlijke reorganisaties doorgevoerd, waardoor Stad en Lande niet meer als zodanig bestonden. Het wapen werd niet meer als passend beschouwd en werd daarom overgeschilderd.

De diepere betekenis van het schilderij ging voorbij aan de 'gewone man', zoals bijvoorbeeld marktkooplui en ambachtslieden. Alleen de goed opgeleide elite begreep de allegorie en de moraal ervan. De figuren op het schilderij hielden de bestuurders als het ware een spiegel voor. De verschillende personen verbeeldden (on)deugden of eigenschappen en vertelden samen wat er nodig was voor een goed bestuurde provincie.

'Religie en Vrijheid', 1712, Hermannus Collenius

Middelpunt van de voorstelling zijn twee vrouwen. De ene zit en heft met haar linkerhand een Phrygische vrijheidsmuts omhoog. Haar rechterarm ligt om de schouder van de naast haar knielende tweede vrouw die een bundel pijlen, symbool van de Unie, in de handen draagt. Samen verbeelden zij de Vrijheid en de Eendracht, Libertas en Concordia. Rechts staan Hercules, te herkennen aan de leeuwenhuid die hij omgeslagen heeft, en Minerva, met haar helm, speer en schild waarop een uil is afgebeeld. Hercules heft zijn knots omhoog om de twee voor hem liggende figuren te treffen. Dat zijn de Opstandigheid of de Ondeugd, een achteroverliggende, geblinddoekte man met een gebroken zwaard in de rechterhand en een uitgedoofde fakkel in de linkerhand, en Fraus, het bedrog, een op handen en knieën zittende vrouw met een masker naast zich. Zij toont, nu dat masker afgefallen is, haar ware gezicht. Hercules is hier afgebeeld als de fysieke kracht en Minerva als de onmisbare tegenhanger daarvan, de morele kracht oftewel de wijsheid. Links staat achter een met een oosters kleed bedekte tafel een vrouw met een sluier om het hoofd, belicht door een achter een draperie verscholen lichtbron in de linkerbovenhoek. Zij wijst op een opengeslagen bijbel die op de tafel staat en vastgehouden wordt door twee vrouwen die zich achter de tafel bevinden. In de bijbel zijn onder andere de woorden 'Testament' en 'Jesu Christi' te lezen. Deze vrouw met sluier verbeeldt 'Religio', de ware Godsdienst. De twee vrouwen achter de tafel worden gekenmerkt als de deugden 'Geloof', met een kruisje in de hand en 'Hoop' met een anker over de schouder. Voor de tafel zit 'De Liefde' in de gedaante van een vrouw met twee kleine kinderen bij zich. Rechts op de achtergrond is onder een boog een doorkijkje op het toenmalig provinciehuis en de Martinitorren in Groningen. Links wordt het beeldvlak afgesloten door draperieën.

De gebeeldhouwde schoorsteenmantel is in 1686 gemaakt. Het bovendeeel is van 'goet best en gesont wagenschot en het gesneden werck van goet noorsch lindenhout en het onderwerck van goede Bremer steen'. De tegels bij de vuurplaats zijn waarschijnlijk in de 18e eeuw geplaatst. Het is niet duidelijk of ze in Rotterdam of in Friesland zijn gemaakt.

Aan de wanden hangen portretten van de leden van het huis van Nassau en Oranje. Deze zijn geschilderd door Johannes Tideman. In 1671 zijn de werken voor 200 gulden aangekocht. In 1795 zijn de schilderijen tijdelijk naar de zolder verhuisd in verband met de inval van de Fransen. Boven de deuren hangen twee provinciewapens die afkomstig zijn van de kastenwand van de verbouwde Statenzaal in 1687. Het provinciewapen dateert uit 1595. Het is een samenvoeging van het wapen van de stad Groningen, de dubbelkoppige zwarte adelaar, en het wapen van de Ommelanden, drie schuine blauwe balken en elf rode harten.

In 1900 zijn de wapens van de gemeenten en waterschappen in de provincie Groningen in glas-in-lood in de ramen aangebracht. In het midden is een speciaal herdenkingsraam dat is geschonken door de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). De tekst in het raam luidt als volgt: 'Curatoren en Senaat der Groningsche Rijks Universiteit, dankbaar voor de verleende gastvrijheid, hun bewezen gedurende bijna drie jaren na de brand van 30 augustus 1906 tot de Inwijding van het nieuwe Academiegebouw op 29 juni 1909, hebben dit wapen aan de Staten van Groningen ter herinnering aangeboden 12 juli 1909.' In 1906 is het Academiegebouw aan de Broerstraat tot de grond toe afgebrand.

Het provinciaal bestuur heeft de Statenzaal van 1906 tot 1909 aan de RUG aangeboden. De Statenzaal werd opengesteld voor vergaderingen van de Senaat en de Faculteiten van de universiteit. Studenten legden hier hun examens af. De publieke tribune is in 1850 gebouwd. De grondwetswijziging van Thorbecke in 1848 had bepaald dat de vergaderingen van Provinciale Staten openbaar moesten zijn. In het balkon van de publieke tribune is een inscriptie te zien die herinnert aan de Statenleden Pannekoek, Dijksterhuis en Siemons. Zij zijn in de Tweede Wereldoorlog omgekomen.

Gedeputeerdenkamer

Gedeputeerde Staten vergaderen vanaf 1603 in de Gedeputeerdenkamer op de eerste verdieping. In 1698 en 1699 kreeg Allert Meijer opdracht voor een grondige verbouwing van de Gedeputeerdenkamer. Deze verbouwing was noodzakelijk vanwege de slechte staat van de zoldering en vanwege het gebrek aan berguimte voor boeken en dossiers. Het provinciaal bestuur vond dat de Gedeputeerdenkamer een representatieve uitstraling moest hebben, want daar vergaderde het college van Gedeputeerde Staten. Allert Meijer heeft het plan bedacht voor de drie tongewelven en het ontwerp ervan gemaakt. Hij had zelfs een schaalmodel gemaakt omdat het een complexe constructie was. De aannemer van deze verbouwing was Robert Wetter.

In 1699 was Allert Meijer aannemer voor de uitvoering van de eikenhouten kastenwand, de betimmering van de wand bij de schoorsteenmantel en de lambrisering van de vensterwanden. Ook ontwierp hij de kastenwand.

Bovenin bevindt zich een boogvormig fronton met twee leeuwen die het provinciewapen vasthouden. Het houtsnijwerk is van Jan de Rijk. Allert Meijer verzorgde samen met beeldsnijder Bartheld Waldeck het houtsnijwerk aan de schoorsteenmantel. Helaas overleed Bartheld Waldeck tijdens het werk in de Gedeputeerdenkamer. Beeldhouwer Jan de Rijk is verantwoordelijk voor de pilasters van Bremer zandsteen onder de schoorsteenmantel. Tussen de ramen werd boven de betimmering goudleerbehang aangebracht.

De inrichting van deze kamer is in grote lijnen tot op heden bewaard gebleven. Het ontwerp van het interieur is van zeer grote cultuurhistorische waarde vanwege de architectuurhistorische en kunsthistorische aspecten. De waarde wordt nog versterkt door de gaafheid en zeldzaamheid. De Gedeputeerdenkamer is een van de mooiste voorbeelden van schrijnwerkerswerk van omstreeks 1700 in Nederland.

Het schoorsteenstuk 'Gerechtigheid' is geschilderd door Hermannus Collenius in 1699. Deze allegorie is speciaal gemaakt voor de vergaderzaal van het college van Gedeputeerde Staten. De figuren op het schilderij verbeeld(en) deugden of eigenschappen en vertelden samen wat er nodig was voor een goed bestuurde provincie. Het was de bedoeling dat het college de spiegel, die het schilderij hen voorhield, ter harte nam bij hun bestuurstaken. Een goed bestuurder is rechtvaardig, voorzichtig en waarheidslievend en ontmaskert alle bedrog. Hij of zij ondersteunt de onschuld en bestrijdt alles wat niet juist is. Collenius gebruikte meerdere keren dezelfde goden, helden of allegorische figuren. Zoals bijvoorbeeld Hercules die de overheidsmacht verbeeldt en alles bestrijdt wat slecht is, in de vorm van een man die op de grond ligt. Minerva, symbool voor geestelijke wijsheid, houdt zich vaak bezig met de ontmaskering van Fraus, een oude vrouw die het bedrog belichaamt.

'Gerechtigheid', 1700, Hermannus Collenius

Onder het wapen van Stad en Ommelanden dat door leeuwen wordt vastgehouden, zit Justitia of Gerechtigheid op een troon. In haar linkerhand draagt zij een weegschaal en in haar rechterhand een opgeheven zwaard. Achter het zwaard staat Nuda Veritas, de Naakte waarheid. Zij is een vrouw, met een open boek in de rechterhand en een soort stralenkrans om haar hoofd. Rechts van Justitia staat Prudentia, de Voorzichtigheid, met een bolle spiegel in de handen. Geheel rechts op het schilderij staat Minerva, de godin van de Wijsheid, in helm en harnas, met haar speer en schild op de grond liggend. Zij toont het masker dat zij net heeft afgenomen van de oude vrouw, Fraus, die voor haar knielt op de treden van de troon. Fraus verbeeldt het bedrog. Aan de andere zijde knielt voor de troon een vrouw die een lam naast zich heeft. In haar opgeheven rechter hand houdt zij een hart omhoog. Zij is de Onschuld. Links in het schilderij is Hercules afgebeeld, de held in wie Kracht en Sterkte zijn verpersoonlijkt. Hercules draagt een leeuwenhuid en heeft zijn knots in de hand. Met deze knots haalt hij uit. Voor hem ligt een man achterover met een gebroken zwaard in zijn handen. Hier wordt de Opstandigheid of de Ondeugd gestraft. De scene speelt zich af tegen een architectuur met een draperie. In de linkerbovenhoek is een stuk open lucht te zien. Daaruit komen vier putti die een lauwerkrans en een hoorn des overvloeds aandragen.

Familiewapen M.J. van den Berg

In 1900 zijn de familiewapens van de commissarissen van de Koning/Koningin in glas-in-lood in de ramen aangebracht. Het is gebruikelijk dat aan de commissaris van de Koning/Koningin wordt gevraagd of hij zijn familiewapen wil laten aanbrengen als hij afscheid neemt. Boven de vergadertafel hangt een koperen kroonluchter die werd geschonken door de provincie Limburg als dank voor de menslievende ontvangst van de geëvacueerde Limburgers in de winter van 1944-45. Er staat een prachtige staande klok met speelwerk en mechaniek van Jan Henkels uit 1780.

'Het Goede Beheer', 1700, Hermannus Collenius

Rechts in het midden zitten op een verhoging twee vrouwen. De jongere vrouw, Justitia, Gerechtigheid, heeft een ellestok in de linkerhand en houdt met de rechterhand een weegschaal op schoot. Iets achter haar zit een oudere vrouw, de rechterarm over de schouder van Justitia, met in de hand een passer, de linkerhand op de tafel naast zich met een gevulde geldbuidel. Zij staat voor het op een verantwoorde manier omgaan met de financiën. Links op de voorgrond staan een vrouw en een man. De vrouw, Abundantia of Overvloed, klemt onder de rechterarm een met goud en sieraden gevulde hoorn des overvloeds en heeft in de rechterhand een bos korenaren. In de linkerhand houdt zij een ketting met een penning en een lauwerkrans. Zij houdt de lauwerkrans boven het hoofd van de man die voor haar staat. Hij heeft een zandloper in de linkerhand en is verder als eenvoudig landman gekenmerkt door de bijenkorf en de landbouwwerktuigen aan zijn voeten. Op de voorgrond liggen vele voorwerpen als boeken, een wereldbol, een luit met een muziekboek, een helm met degen, een schilderspalet, passer, scepter, de attributen van kunst en wetenschap. De achtergrond wordt gevormd door links en rechts architecturale elementen, van boven verbonden door ervoor gehangen draperieën. Daartussenin zijn twee vrouwen te zien die naar boven wijzen en kijken naar een op een wolk verschijnende vrouw met paardentoom en zweep in de handen, die Temperantia, Gematigdheid, heet.

Sectiekamer 21

In 1898 is er opnieuw een grondige verbouwing in het provinciehuis geweest. Zo is de schoorsteenmantel van de Reeken Camer verplaatst naar kamer 21 op de begane grond, achter de Statenzaal. De vroegere Reeken Camer lag waarschijnlijk vlakbij of naast de Gedeputeerdenkamer. Op 17 juni 1700 kreeg Allert Meijer als aannemer opdracht voor het maken van de schoorsteenbetimmering, een deurpartij en twee kastenwanden voor deze kamer. Er was behoefte aan extra bergruimte. De schoorsteenmantel van eikenhout had twee pilaren van Bremer zandsteen. Jan de Rijk verzorgde het houtsnijwerk van de schoorsteenmantel. Hierin is het jaartal 1700 verwerkt. Hermannus Collenius (1650-1723) heeft in 1700 het ovale schoorsteenstuk geschilderd. Het schilderij is een allegorie op 'Het Goede Beheer'. De rekenmeesters werden er door dit schilderij op gewezen dat de landbouw de basis is van de economie. Als de landbouw floreert, is er ruimte voor kunsten en wetenschappen om tot volle ontplooiing te komen. De eerbare landman wordt beloond met overvloed en een lauwerkrans. De voorwaarden zijn dat Justitia (Gerechtigheid) in ere wordt gehouden, de financiën worden beheerd en Temperantia (Gematigdheid) toezicht houdt. Op de muren kwam goudleerbehang. Helaas is de Reeken Camer niet bewaard gebleven.

18

'Garnerd', 1954, Jannes de Vries

19

PLOEGCOLLECTIE PROVINCIE GRONINGEN

Het provinciaal bestuur van Groningen heeft vooral in de jaren vijftig en zestig werken aangekocht van de Groninger Kunstkring De Ploeg. Zij zijn destijds verworven met de bedoeling de eigentijdse kunst in de provincie te stimuleren. Ook werden deze aankopen gedaan met een blik op de toekomst: kunstuitingen werden zo bewaard voor volgende generaties.

Griffier J.J. Hangelbroek, de hoogste ambtenaar binnen het provinciale apparaat, vervulde hierbij een centrale rol. Als kunstminnaar heeft hij gedurende zijn ambtsperiode van 1951 tot 1970 in sterke mate de geur en kleur van de provinciale Ploegcollectie bepaald. Een veel voorkomend thema binnen deze verzameling is het landschap. Met name het Groninger landschap was een belangrijke bron van inspiratie voor tal van Ploegkünstenaars. In de gangen hangen werken van bekende Ploegleden als Jan Altink, Johan Dijkstra, Jannes de Vries, Jan van der Zee, Marten Klompjen, Riekele Prins, Jan Koster, Anco Wigboldus en Jan Gerrit Jordens.

VOORMALIG ARCHIEFGEBOUW

Het archiefgebouw ligt verscholen achter het provinciehuis aan het Martiniekerkhof. Het gebouw is in 1880 ontworpen door rijksbouwmeester Jacobus van Lokhorst en werd op 1 juni 1883 in gebruik genomen. Op de eerste verdieping van het voorste gedeelte bevond zich het kantoor van de archivaris. Ooit was dit de werkplek van de bekende rijksarchivaris mr. J.A. Feith (1858-1913).

In het achterste gedeelte was het archief opgeslagen. Het archiefdepot had vijf lage verdiepingen en een spitse toren. Via ijzeren, brandwerende deuren was dit deel verbonden met de Statenzaal.

In 1922 verhuisde het Rijksarchief naar het nieuwe gebouw in de Sint Jansstraat. De verbouwing in 1976/77 vond plaats door architectenbureau Van Line en Kleinjan en het bureau voor binnenhuisarchitecten Counsel. Toen werd onder andere de begane grond bij de Statenzaal ingericht als ontvangstruimte. In 2005/2006 werd het pand opnieuw ingrijpend verbouwd. Het ontwerp was van architect M.A.D Moehrlein Van Delft. De prachtige plafondschildering in het voormalige kantoor van de archivaris werd toen weer zichtbaar. Vanaf 2006 is het vroegere archiefgebouw in gebruik als kantoorruimte.

20

Voormalig archiefgebouw

Plafondschildering in de voormalige kamer van de archivaris

Detail van de plafondschildering in de voormalige kamer van de archivaris

PORTIERSWONING, HUIS CARDINAAL

Naast het provinciehuis aan de noordzijde bevindt zich de portierswoning. De voorgevel van dit huis werd opgetrokken uit de stenen van het Cardinaalshuis uit 1559. Dit huis stond in de Oude Kijk in 't Jatstraat en werd in 1893 afgebroken. Na de sloop werden de stenen bewaard. Het Cardinaalshuis is nooit door een kardinaal bewoond, maar door dhr. Cardinaal, een effectenhandelaar. In 1927 werd door toedoen van de rijksarchivaris jhr. J.A. Feith het huis Cardinaal opnieuw opgebouwd. In de voorgevel bevinden zich drie medaillon-portretten. Het zijn afbeeldingen van Alexander de Grote, Karel de Grote en Koning David.

Huis Cardinaal

21

PROVINCIEHUIS SINT JANSSTRAAT 4

Op 7 mei 1996 is het nieuwe deel van het provinciehuis officieel geopend door koningin Beatrix. Dit nieuwe gedeelte (oostelijk deel) is met een luchtbrug verbonden aan het oude gedeelte (westelijk deel) van het provinciehuis. Het oostelijk deel bestaat uit nieuwbouw en een gerenoveerd bestaand pand. Het gerenoveerde pand is gebouwd als waterstaatsgebouw in 1965 en ontworpen door de architect prof. Berghoef. In december 1993 is de eerste paal geslagen door toenmalig commissaris van de koningin dhr. H.J.L. Vonhoff. De nieuwbouw is gerealiseerd door Benthem Crouwel Architecten (B.C.A.) en hoofdaannemer Lodewijk Geveke Bouw. De nieuwbouw heeft 14.500 m² kantoorruimte. Hier werken ongeveer 550 medewerkers.

Bijzondere functies zoals het restaurant, fitnesscentrum en parkeergarage zijn zodanig ontworpen, dat deze ook semi-openbaar gebruikt kunnen worden.

Er zijn drie tuinen aangelegd. De beplanting van één tuin is aangeboden door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

In 2012 en 2013 is dit deel van het provinciehuis volledig gerenoveerd. Alle werkplekken zijn opnieuw ingericht. Ook is er een prachtige Plaza gekomen, waar vergaderen en ontmoeten centraal staan.

Architectuur

Architect Mels Crouwel is van mening dat een openbaar gebouw moet worden gekenmerkt door openheid. Dit is binnen terug te vinden in de plaats van de liften, de trappenhuisen, de verschillende koffiehoecken en de wandelgangen. De verschillende 'vingers' staan in lijn met de Martinitoren. In die zin is er sprake van een ontmoeting met de kern van de stad. Het provinciehuis is een gebouw van de jaren negentig dat voldoet aan de gestelde eisen: openbaar, flexibel, transparant en bereikbaar.

Het provinciehuis

Kunst in het provinciehuis Sint Jansstraat 4

Rebecca Horn

In de hal hangt het kunstwerk van Rebecca Horn (1944) 'Het ballet van de kijkers'. Het werk bestaat uit tien antieke verrekijkers die zijn opgehangen aan metalen staven van verschillende lengtes. De verrekijkers observeren de ontvangsthal en kijken via de transparante gevels de buitenwereld in.

Rebecca Horn heeft de verrekijkers zelf op antiek- en rommelmarkten gekocht. Elke kijker heeft zo z'n eigen karakter en een eigen geschiedenis.

24

Remko Posthuma

Het kunstwerk 'De Zanglijster' (porselein, 360 x 200 x 14 cm) is in 2002 aangekocht in het kader van het 25-jarig bestaan van de Stichting Noorderbreedte. In verband met dit jubileum nam Noorderbreedte het initiatief om een zogenaamde kunstcollectie samen te stellen onder de titel 'Noorderbreedte presenteert ... de Noorderbreedte Collectie'. Aan bedrijven, instellingen en overheden is gevraagd een kunstwerk te kopen. De provincie heeft dit werk aangekocht met als doel jonge kunstenaars in hun beroepspraktijk te stimuleren. Het werk van deze kunstenaar heeft een heel oorspronkelijke stijl.

25

Walker Pachler

26

Het kunstwerk 'Dynamisch stil' van Walker Pachler is begin 2014 geplaatst in vier overleg ruimtes Zethuis, Jukwerd, Hefswal en Klei in het bedrijfsrestaurant en in de vergaderruimte Boerdam.

'Dynamisch stil' bestaat uit een geheel van gearbrushte werken. Het kunstwerk is een artistieke verbeelding van de gehuchten. De glazen bollen stellen waterdruppels voor die de wereld op zijn kop zetten. Walker Pachler maakte 'Dynamisch stil' binnen een talentontwikkelingsprogramma van het Centrum Beeldende Kunst Groningen (CBK) in opdracht van de provincie Groningen.

Tymo Grijpma

De kunstwerken van de Groninger kunstenaar Tymo Grijpma zijn medio 2014 geplaatst in de vergaderzalen Pasop, Foxham, Wierum, Hemert en Broek. De wandvullende doeken staan onlosmakelijk in verband met de Groninger gehuchten waarnaar deze overleg ruimtes zijn vernoemd.

Tymo Grijpma maakte de werken binnen een talentontwikkelingsprogramma van het Centrum Beeldende Kunst Groningen (CBK Groningen) in opdracht van de provincie.

27

Guust Persoon

28

Drie kunstwerken van Guust Persoon (1991) zijn eind 2015 geplaatst in de vergaderzalen Okswerd, Trimunt en Peebos, namen van Groninger gehuchten. De titels van de werken 'De dragers van het landschap', 'Het gemaakte land' en 'Eén materie' hebben te maken met de namen van deze gehuchten. Guust Persoon maakte de kunstwerken binnen een talentontwikkelingsprogramma van het Centrum Beeldende Kunst Groningen (CBK Groningen) in opdracht van de provincie.

Klaas Hendrik Hantschel

De kunstwerken '52°53 'NB 7°06'OL' en '53° 14'NB 6°14'OL' van Klaas Hendrik Hantschel zijn eind 2016 geplaatst in de vergaderzalen Dorp en Roelage. De werken zijn op glas geprint en zijn via de computer tot stand gekomen aan de hand van de coördinaten van de gehuchten Dorp en Roelage. Klaas Hendrik Hantschel werkte in opdracht van de provincie binnen het talentontwikkelingsprogramma van het Centrum Beeldende Kunst (CBK).

29

WAPEN

Op 30 december 1947 werd bij Koninklijk Besluit het wapen van de provincie Groningen officieel vastgesteld. Het wapen is echter veel ouder. Na de Reductie van de stad Groningen tot de Unie van Utrecht (1594) vond de vereniging van Stad en Lande tot één provincie plaats.

Op 17 februari 1595 sloten Stad en Ommelanden een akkoord en werd een provinciaal wapen ontworpen.

Stadswapen en Ommelander wapen samen

Het is dan ook niet verwonderlijk dat het wapen van de provincie Groningen een samenvoeging is van het wapen van de Stad en het wapen van de Ommelanden. Het provinciewapen is verdeeld in vier delen: linksboven en rechtsonder wordt het stadswapen afgebeeld, in de andere kwadranten het Ommelander wapen.

Stadswapen

Het stadswapen is een schild van goud waarop een dubbelkoppige zwarte adelaar is afgebeeld met op zijn borst een schild van zilver. Op dit zilveren schild staat een groene dwarsbalk. Het wapen van de stad stond voor de gebieden waar de stad heer en meester was. Dit betrof de gebieden Gorecht, de beide Oldambten (Wold-Oldambt en Klei-Oldambt), Reiderland en Westerwolde.

Ommelander wapen

Het wapen van de Ommelanden, een zilveren schild met daarop drie schuine blauwe balken en elf rode harten is in 1582 ontstaan als symbool van de onafhankelijkheid van de Ommelanden. De drie balken stellen de drie Ommelanden (Westerkwartier, Hunsingo en Fivelingo) voor en de elf rode harten de onderkwartieren van de drie Ommelanden (vier in het Westerkwartier: Vredewold, Langewold, Humsterland en Middag, vijf in Hunsingo: de Marne, Halfambt, Oosterambt, Ubbega en Innersdijk en twee in Fivelingo: Hogeland en Duurswold). Het schild wordt gedekt door een gouden kroon, vijf bladeren en vier parels en wordt aan weerszijden vastgehouden door een gouden leeuw, het symbool van de Nederlanden.

VLAG

Op 17 februari 1950 hebben Gedeputeerde Staten de vlag van de provincie Groningen vastgesteld. De vlag is langwerpig en de hoogte van de vlag is tweederde van de lengte. De vlag wordt verdeeld door een staand wit kruis. Op het witte kruis staat weer een groen kruis. Het linkerboven- en het rechter-ondervlak zijn rood en de twee andere blauw. De kleuren van de vlag zijn samengesteld uit die van het provinciewapen: wit en groen uit het stadswapen en rood en blauw uit het Ommelander wapen. Het groene kruis symboliseert de centrale positie van de stad Groningen.

GRONINGS VOLKSLIED

De inwoners van de provincie hebben een volkslied : 'Het Grönnens Laid'. De tekst voor het lied werd al in 1919 geschreven door Geert Teis Pzn. uit Stadskanaal. De muziek is gecomponeerd door G.R. Jager uit Slochteren. Het geheel werd door Frieso Molenaar gearrangeerd.

GRÖNNENS LAID

*Van Laauwerzee tot Dollart tou,
van Drinthe tot aan t Wad,
Doar gruit, doar bluit ain wonderlaand
rondom ain wondre stad.
Ain Pronkjewail in golden raand
is Grönnen, Stad en Ommelaand;
Ain Pronkjewail in golden raand
is Stad en Ommelaand!*

*Doar broest de zee, doar hoelt de wind,
doar soest t aan diek en Wad,
Mor rusteg waarkt en wuilt t volk,
het volk van Loug en Stad.
Ain Pronkjewail in golden raand
is Grönnen, Stad en Ommelaand;
Ain Pronkjewail in golden raand
is Stad en Ommelaand!*

*Doar woont de dege degelkhaaid,
de wille, vast as stoal,
Doar vuilt t haart, wat tonge sprekt,
in richt- en slichte toal.
Ain Pronkjewail in golden raand
is Grönnen, Stad en Ommelaand;
Ain Pronkjewail in golden raand
is Stad en Ommelaand!*